

Trestná činnosť počas núdzového stavu v Slovenskej republike

Mgr. Sandra Geschwandtnerová

Katedra trestného práva, Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Slovensko

Abstrakt: Cieľom príspevku je analýza trestnej činnosti páchanej počas núdzového stavu v Slovenskej republike so zreteľom na jednotlivé druhy kriminality. V úvode autorka definuje núdzový stav, jeho špecifiká a zároveň predmetnú právnu úpravu. Keďže problematika núdzového stavu prešla počas jeho vyhlásenia novelizáciou, čiastkovým cieľom príspevku je poukázať na jednotlivé zmeny v právnej úprave. V závere príspevku sa autorka venuje šíreniu nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby a aplikačným otázkam s tým súvisiacimi.

Abstract: The aim of an article is to analyze the criminal activity during an emergency in the Slovak republic with the emphasis on a certain type of crime. In the introduction, the author defines an emergency, its specifics and at the same time its regulation. As the issue of an emergency underwent an amendment during an emergency declaration, the partial aim is to point out individual changes in the regulation. In the conclusion, the author deals with the spread of a dangerous contagious human disease and related application issues.

Kľúčové slová: trestný čin, páchatel', núdzový stav, vírus

Key words: a crime, a perpetrator, an emergency, a virus

Úvod

Slovenská republika sa od marca 2020 nachádzala v zložitej situácii spojenjej s rozširovaním ochorenia COVID-19, čo vyústilo až do vyhlásenia núdzového stavu. Vyhlásenie núdzového stavu v Slovenskej republike samo a snaha o jeho predĺženie so sebou prinieslo aj zmenu právnej úpravy v uvedenej oblasti. V aplikačnej praxi sa po jeho vyhlásení objavili problémy, ktoré odhalili medzery v trestnom práve pri páchaní trestnej činnosti počas krízovej situácie, a to v kontexte neprimeranosti ukladania trestov počas nej. Strach z budúcnosti, kríza, ani prísne sankcie páchatel'ov dostatočne neodradili, čo malo za následok neustále narastajúcu trestnú činnosť.

1 Núdzový stav a jeho špecifiká

Núdzový stav je predmetom právnej úpravy ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších ústavných zákonov (ďalej len „ústavný zákon č. 227/2002 Z. z.“). Ide o stav, ktorý vyhlasuje vláda Slovenskej republiky (ďalej aj „vláda SR“) pri splnení podmienky, že došlo alebo bezprostredne hrozí, že dôjde k ohrozeniu života a zdravia osôb, a to aj v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie, životného prostredia alebo k ohrozeniu značných majetkových hodnôt v dôsledku živelnjej pohromy, katastrofy, priemyselnej, dopravnej alebo inej prevádzkovej havárie. Reflektujúc poznatky aplikačnej praxe, kedy nie je objektívne možné vyriešiť situáciu spôsobenú pandemiou respiračného ochorenia za najviac 90

dni a neustále rozširovanie ochorenia COVID-19 prešla právna úprava núdzového stavu novelizáciou. Ústavným zákonom č. 414/2020 Z. z. došlo k novelizácii ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. Podľa súčasnej právnej úpravy v Slovenskej republike možno núdzový stav vyhlásiť len na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území, ktorým môže byť aj celé územie Slovenskej republiky. Predchádzajúca právna úprava neobsahovala územnú špecifikáciu, ktorou sa za postihnuté alebo ohrozené územie považuje aj celé územie Slovenskej republiky.

V súčasnosti možno núdzový stav vyhlásiť v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 90 dní. Núdzový stav vyhlásený z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas predĺžiť najviac o ďalších 40 dní, a to aj opakovane. S predĺžením núdzového stavu musí vysloviť súhlas Národná rada SR, a to do 20 dní od prvého dňa predĺženého núdzového stavu. Prechádzajúca právna úprava nezahŕňala možnosť predĺžiť trvanie núdzového stavu.

Núdzový stav je spojený aj s obmedzením základných práv a slobôd v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas a s uložením povinností na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území, ktorým môže byť aj celé územie Slovenskej republiky. Zmena oproti predošlej právnej úprave týkajúcej sa jednotlivých obmedzení a povinností spočívala aj v tom, že obmedziť nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia už možno nielen evakuáciou na určené miesto, ale aj núteným pobytom v obydlí.

V marci 2020 bol v Slovenskej republike potvrdený prvý prípad infekčného ochorenia COVID-19, ktoré

spôsobuje vírus SARS-CoV-2. Uznesením vlády č. 111 z 11. marca 2020 bola vyhlásená mimoriadna situácia. Mimoriadnou situáciou sa rozumie obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Počas nej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti.¹ Ohrozenie zdravia II. stupňa sa okrem iného považuje za mimoriadnu udalosť.^{2,3} Vláda Slovenskej republiky po prvýkrát v histórii v dôsledku šíriaceho sa vírusu vyhlásila 16. marca 2020 núdzový stav, ktorý skončil uplynutím 13. júna 2020, no mimoriadna situácia naďalej trvala.^{4,5} Po druhýkrát bol núdzový stav vyhlásený od 1. októbra 2020 a skončil až uplynutím 14. mája 2021.^{6,7} Po tretíkrát bol núdzový stav vyhlásený od 25. novembra 2021.⁸ S účinnosťou od 23. februára 2022 je v Slovenskej republike zrušený núdzový stav, no aj napriek tomu mimoriadna situácia vyhlásená vládou Slovenskej republiky od 12. marca 2020 z dôvodu ohrozenia verejného zdravia II. stupňa v dôsledku pandémie infekčného ochorenia COVID-19 ostáva naďalej v platnosti.

Skutočnosťou, na ktorú treba klásť dôraz v uvedenom kontexte je, že núdzový stav sa považuje podľa § 134 ods. 2 písm. a) Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov (ďalej aj „TZ“) za krízovú situáciu. V osobitnej časti Trestného zákona sú legálne upravené skutkové podstaty trestných činov s rôznymi výmerami trestu odňatia slobody podľa závažnosti a okolností spáchaného skutku. Krízová situácia je osobitným kvalifikačným znakom legálne definovaným v Trestnom zákone, obsahujúcim zostrujúci prvok, kto-

rý zvyšuje závažnosť príslušného trestného činu. Krízová situácia je zároveň pri väčšine trestných činov súčasťou kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu, ktorá nasleduje po základnej skutkovej podstate trestného činu. Existujú aj výnimky, a to trestný čin porušovania povinností za krízovej situácie podľa § 290a TZ, trestný čin vyhýbania sa výkonu povinností za krízovej situácie podľa § 290b TZ, trestný čin šírenia poplašnej správy podľa § 362 TZ a trestný čin vyhýbania sa služobnému úkonu alebo výkonu vojenskej služby podľa § 404 TZ, pri ktorých je znak spáchania trestného činu „za krízovej situácie“ uvedený v základnej skutkovej podstate trestného činu. Prísnejšie posudzovanie skutku ovplyvňujú aj okolnosti ako je napríklad recidíva či závažnejší spôsob konania. Pri spáchaní trestného činu úkladnej vraždy za krízovej situácie podľa § 144 ods. 3 písm. c) TZ hrozí páchatelovi dokonca trest odňatia slobody na doživotie. Pri spáchaní trestného činu krádeže za krízovej situácie podľa § 212 ods. 4 písm. c) TZ dochádza k právnomu posúdeniu trestného činu ako obzvlášť závažného zločinu a k zvýšeniu trestnej sadzby z 0 až 2 roky na 10 až 15 rokov. Zároveň, pri naplnení formálnych znakov prečinu a zistení menšej závažnosti skutku, možno postupovať podľa § 10 ods. 2 TZ a skutok posúdiť len ako priestupok a postúpiť vec na prejednanie priestupku podľa § 214 ods. 1 Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov (ďalej aj „TP“). Spáchanie trestného činu proti ľudskej dôstojnosti za krízovej situácie, konkrétne trestného činu znásilnenia podľa § 199 ods. 4 písm. b) TZ alebo trestného činu sexuálneho násillia podľa § 200 ods 4 písm. b) TZ sa trestá odňatím slobody na 20 až 25 rokov. Pri trestnom čine sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 4 písm. b) TZ je trestná sadzba trestu odňatia slobody o čosi miernejšia, a to v rozmedzí 15 až 20 rokov. Je očividné, že trestná sadzba trestných činov spáchaných za krízovej situácie je neprimerane prísna. Zároveň platí, že o zločinoch, vrátane obzvlášť závažných zločinov, spáchaných aj za núdzového stavu, sa musí viesť vyšetrovanie podľa § 200 ods. 1 TP, čo spôsobuje významnú záťaž pre vyšetrovacie zložky Policajného zboru. Na druhej strane, ak by došlo k spáchaniu skutku mimo núdzového stavu, niektoré trestné činy by boli kvalifikované len ako prečin, čím by sa o nich viedlo skrátené vyšetrovanie podľa § 202 TP.⁹

S vyhláseným núdzovým stavom sa postupne v médiách objavovalo viacero prípadov drobných krádeží v potravinách, kde hodnota odcudzených potravín predstavovala sumu 5 eur či 10 eur. Páchatelia boli zväčša recidivisti, ktorí obdobný čin spáchali už niekoľkokrát kvôli nedostatku finančných prostriedkov. Aj o banálnych trestných činoch bolo preto nevyhnutné rozhodovať v rámci trestnej sadzby 10 až 15 rokov. Ak by sa však dotknutého trestného činu nedopustili práve počas krízovej

¹ § 3 ods. 1 zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších právnych predpisov.

² Ohrozenie verejného zdravia II. stupňa podľa § 48 ods. 2 zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia nastáva, ak je potrebné prijať opatrenia podľa osobitného predpisu a pri:

a) výskytu prenosného ochorenia, podozrení na prenosné ochorenie alebo podozrení na úmrtie na prenosné ochorenie nad predpokladanú úroveň,

b) uvoľnení chemických látok ohrozujúcich život, zdravie, životné prostredie a majetok alebo

c) úniku mikroorganizmov alebo toxínov z uzavretých priestorov.

³ Mimoriadna udalosť podľa § 3 ods. 2 zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších právnych predpisov je živelná pohroma, havária, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, hromadný prílev cudzincov na územie Slovenskej republiky alebo teroristický útok.

⁴ Uznesenie vlády SR č. 114 z 15. 3. 2020, publ. v Zbierke zákonov č. 45/2020.

⁵ Uznesenie vlády SR č. 366 z 10. 6. 2020, publ. v Zbierke zákonov č. 147/2020.

⁶ Uznesenie vlády SR č. 587 z 30. 9. 2020, publ. v Zbierke zákonov č. 268/2020.

⁷ Uznesenie vlády SR č. 260 z 14. 5. 2021, publ. v Zbierke zákonov č. 175/2021.

⁸ Uznesenie vlády SR č. 695 z 24. 11. 2021, publ. v Zbierke zákonov č. 428/2021.

⁹ SEPEŠI Peter. Zoznam trestných činov obsahujúcich kvalifikačný znak „krízová situácia“ (núdzový stav) a ich trestné sadzby. [online]. [cit. 2022.05.28] Dostupné z: <https://beta.ucps.sk/zoznam-trestnych-cinov-obshajucich-kvalifikacny-znak-krizova-situacia-nudzovy-stav>

situácie, ale v období pred jej vyhlásením, resp. po jej zrušení, ich trest by mal maximálnu možnú hornú hranicu 2 roky. Usmernením Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky zo 22. 10. 2020, sp. zn. IV/I Spr 193/20/1000 (ďalej len „Usmernenie“), sa reagovalo na nález pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky, zo 14. 10. 2020, sp. zn. PL. ÚS 22/2020-104. Obsahom Usmernenia bola povinnosť trestne stíhať trestné činy uvedené v jeho prílohe č. 1 podľa základných alebo kvalifikovaných skutkových podstat a to od októbra 2020 do ukončenia núdzového stavu.

Krádež spáchaná v čase núdzového stavu bola aj predmetom ústavnej sťažnosti podanej na Ústavnom súde Českej republiky. Sťažovateľ sa mal dopustiť trestného činu krádeže tovaru v hodnote 2 198 Kč, čo predstavuje sumu približne 90 eur v dobe, keď bol na území Českej republiky vyhlásený núdzový stav z dôvodu ohrozenia zdravia v súvislosti s preukazaným výskytom koronavírusu. V uvedenom prípade išlo o recidivistu, pretože bol sťažovateľ už v minulosti nepodmienečne odsúdený. Okresný súd Plzeň preto sťažovateľa odsúdil na trest odňatia slobody v trvaní 28 mesiacov. Sťažovateľ sa svojimi dostupnými riadnymi či mimoriadnymi opravnými prostriedkami domáhal preskúmania naplnenia znaku kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 205 ods. 4 písm. b) Trestného zákonníka, a to či spáchal čin „počas udalosti vážne ohrozujúcej život alebo zdravie ľudí.“¹⁰ Odvolanie sťažovateľa v konaní pred Krajským súdom v Plzni bolo zamietnuté. Ani na Najvyššom súde Českej republiky sťažovateľ svojím dovolaním neuspel. Naopak, Ústavný súd Českej republiky dospel k záveru, že sťažovateľova sťažnosť dôvodná je a že došlo k porušeniu práv sťažovateľa, a to konkrétne k porušeniu práva na súdnu ochranu ako aj k porušeniu článku č. 39 Listiny, pretože sťažovateľ bol za spáchanie trestného činu odsúdený aj napriek tomu, že by dosiaľ bolo preukázané naplnenie všetkých znakov tohto trestného činu.¹¹ V uvedenom prípade treba poukázať na zásadu subsidiarity trestnej represie, pretože drobné krádeže spáchané počas núdzového stavu nesmú automaticky spadať pod vyššiu trestnú sadzbu. Zároveň by každá krádež počas trvania núdzového stavu v Slovenskej aj v Českej republike (počas jedného až dvoch rokov) bola zločinom s trestnou sadzbuou 10–15 rokov v Slovenskej republike (resp. 2–8 rokov v Českej republike).

V obdobnom prípade v Českej republike bol obžalovaný súdom prvého stupňa odsúdený za spáchanie trestného činu krádeže (v uvedenom prípade šlo o drobnú krádež) počas núdzového stavu. Krajský súd v Plzni ako odvolací súd však zmenil obžalovanému právnu kvalifikáciu a na ňu nadväzujúci trest. Vo svojej argumentácii poukazyval na skutočnosť, že krádeže spáchané v čas núdzového sta-

vu nie sú výrazne spoločensky škodlivejšie, ako krádeže spáchané pred jeho vyhlásením.¹²

Situáciu ohľadom neprímeraných sankcií počas krízovej situácie, t.j. núdzového stavu v Slovenskej republike, vyriešila novelizácia Trestného zákona. Zákomom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov došlo k doplneniu § 134 TZ o ods. 3, ktorý reflektuje spáchanie trestného činu počas núdzového alebo výnimočného stavu, ktorého spáchanie však žiadnym spôsobom nesúvisí s vyhláseným núdzovým alebo výnimočným stavom. V uvedenom kontexte, pri absencii akejkoľvek súvislosti spáchaného trestného činu s vyhláseným núdzovým alebo výnimočným stavom, nemožno hovoriť o trestnom čine spáchanom za krízovej situácie. Súvislosť možno vidieť napríklad pri trestnom čine krádeže rúšok, iných ochranných pomôcok alebo dezinfekčných prostriedkov podľa § 212 TZ ods. 4 písm. c) TZ alebo pri páchatelovom útoku na verejného činiteľa podľa § 326 ods. 4. písm. c) TZ počas demonstrácie proti núdzovému stavu. Aj v susednej Českej republike Veľký senát Najvyššieho súdu Českej republiky vo svojom rozsudku zo 16. marca 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021 vyslovil, že samo vyhlásenie núdzového stavu a spáchanie činu počas tohto stavu nie sú znakom kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu krádeže. Zmyslom a účelom nového ustanovenia nie je postihovať všetky krádeže, ku ktorým dôjde počas núdzového stavu zvýšenou trestnou sadzbuou, ale len tie, ktoré sa vyznačujú vyšším stupňom spoločenskej škodlivosti so zreteľom na ich súvislosť s núdzovým stavom. Novelizácia mala zabrániť medializovaným kauzám, kedy by bolo uloženie drakonických trestov absolútne neúčelné a neproporcionálne vo vzťahu k spáchanému skutku. Zdôrazňujeme však skutočnosť, že nové ustanovenie Trestného zákona je účinné od 1. 1. 2021 a nemá rekraktívne účinky voči osobám, ktoré už boli právoplatne odsúdené za trestné činy, ktoré spáchali v núdzovom stave pred prijatím dotknutého ustanovenia. Tresty uložené voči právoplatne odsúdeným páchatelom boli uložené zákonným spôsobom podľa dovtedajších právnych predpisov. Potenciálnou možnosťou pre právoplatne odsúdeného páchatel'a by v prípade splnenia podmienok ustanovených v § 368 a nasl. TP bolo využitie inštitútu dovolania alebo za splnenia podmienok ustanovených v § 393 a nasl. TP inštitútu obnovy konania, ako mimoriadnych opravných prostriedkov. Dovolaním by sa právoplatne odsúdený páchatel' mohol domáhať, že mu bol uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby podľa § 371 ods.1 písm. h) TP alebo že rozhodnutie, ktorým bol páchatel' právoplatne odsúdený, je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia. Berúc do úvahy inštitút obnovy konania, keďže v predmetnom prípade nedošlo k strate účinnosti

¹⁰ V právnom poriadku Slovenskej republiky ide o núdzový stav podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších ústavných zákonov.

¹¹ Nález Ústavného súdu Českej republiky z 20. júla 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21.

¹² Nejsme ve válce, shodil soud stav nouze. Za krádeže dal podminku. [online]. [cit. 2022.05.28] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/nejsme-ve-valce-shodil-soud-stav-nouze-za-kradeze-dal-podminku-40338435>

právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia podľa čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky súvisiaceho s vyhláseným núdzovým stavom, využitie inštitútu obnovy konania nie je možné.¹³

Absencia retroaktívnych účinkov však nie je absolútna, pretože sa nevzťahuje na prípady neprávoplatne skončené. Retroaktivita je povinná voči páchatelom, ktorí spáchali trestný čin za účinnosti starej právnej úpravy a k 1. 1. 2021 ešte neboli právoplatne odsúdení. Reflektujúce nové ustanovenie § 134 ods. 3 TZ sa voči dotknutým páchatelom prísnejšie trestné sadzby nebudú aplikovať. Podľa časovej pôsobnosti Trestného zákona sa trestnosť činu posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Prelomenie zásady zákazu retroaktivity predstavuje situácia, ak v čase medzi spáchaním činu a vynesením rozsudku nadobudnú účinnosť viaceré zákony, trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona, ktorý je pre páchatel'a priaznivejší.¹⁴

2 Dominujúca trestná činnosť v Slovenskej republike počas núdzového stavu

Využitím štatistických údajov Ministerstva vnútra SR máme za cieľ sledovať počet spáchaných trestných činov počas núdzového stavu v Slovenskej republike, dynamiku ich páchania a odhaľovania, výšku škody spôsobenej trestnými činmi, ako aj vplyv alkoholu a drog pri ich páchaní.¹⁵

Tabuľka 1: Počet zistených trestných činov a ich objasnenosť v SR za obdobie marec – jún 2020, kedy bol po prvýkrát vyhlásený núdzový stav v Slovenskej republike¹⁶

Druh kriminality	Počet zistených TČ	Počet objasnených TČ	Vplyv alkoholu	Vplyv drog	Spôsobená škoda
Majetková kriminalita	30 770	14 416	1 597	42	106 220 eur
Ekonomická kriminalita	19 056	8 406	92	4	528 014 eur
Zostávajúca kriminalita	18 104	13 014	6 382	125	6 559 eur

¹³ Pozri nálež pléna Ústavného súdu SR zo 14. októbra 2020, sp. zn. PL. ÚS 22/2020-104.

¹⁴ § 2 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov.

¹⁵ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2020. [online]. [cit. 2022.04.27] Dostupné z: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_slovenskej_republike_za_rok_2020_xml

¹⁶ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2020. [online]. [cit. 2022.04.27] Dostupné z: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_slovenskej_republike_za_rok_2020_xml

Tabuľka 2: Počet zistených trestných činov a ich objasnenosť v SR za obdobie október 2020 – máj 2021¹⁷

Druh kriminality	Počet zistených TČ	Počet objasnených TČ	Vplyv alkoholu	Vplyv drog	Spôsobená škoda
Majetková kriminalita	72 460	33 506	3 446	70	160 154 eur
Zostávajúca kriminalita	45 938	36 647	18 320	341	24 661 eur
Ekonomická kriminalita	45 751	20 020	160	11	1 309 648 eur

Tabuľka 3: Počet zistených trestných činov a ich objasnenosť za obdobie november 2021 – február 2022¹⁸

Druh kriminality	Počet zistených TČ	Počet objasnených TČ	Vplyv alkoholu	Vplyv drog	Spôsobená škoda
Majetková kriminalita	36 280	16 699	1 826	34	63 924 eur
Ekonomická kriminalita	25 689	10 480	86	2	1 211 066 eur
Zostávajúca kriminalita	24 076	19 510	10 312	521	159 872 eur

K tabuľke 1, 2, 3: Vyplývajúce zo štatistických údajov Ministerstva vnútra SR je znázornený vývoj počtu zistených trestných činov majetkovej kriminality, ekonomickej kriminality a zostávajúcej kriminality (ďalej len „zistené trestné činy“), ich objasnenosť, vplyv alkoholu a iných omamných látok pri spáchaní zistených trestných činov a napokon aj výšku nimi spôsobenej škody. Zostávajúcu kriminalitu podľa uvedených štatistických údajov predstavujú najmä trestné činy proti republike (§ 311–§ 320 TZ), trestné činy vojenské (§ 393 –§ 415 TZ), trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (§ 289 TZ) a dopravné nehody cestné. Z uvedeného nám vyplýva niekoľko čiastkových záverov. Za sledované obdobia bolo zistených 318 124 trestných činov, zahŕňajúc tri najviac opakujúce sa druhy trestnej činnosti, čo znamená v priemere 19 883 trestných činov za mesiac. Za sledované obdobia dominovala majetková trestná činnosť s počtom 139 510 zistených trestných činov, čo znamená podiel 43,9 % z celkového počtu zistených trestných činov. Druhá najviac dominujúca trestná činnosť bola ekonomická trestná činnosť s počtom 90 496 zistených trestných činov, čo znamená podiel 28,4 % z celkového počtu zistených trestných činov. Za sledované obdobia bolo ob-

¹⁷ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2021. [online]. [cit. 2022.04.27] Dostupné z: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_SR_za_rok_2021_csv

¹⁸ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2022. [online]. [cit. 2022.04.27] Dostupné z: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_SR_za_rok_2022_csv

jasných 172 698 trestných činov, čo predstavuje podiel 54 % z celkového počtu zistených trestných činov. Z hľadiska objasnenosti trestných činov dominovala zostávajúca kriminalita s počtom 69 171 objasnených trestných činov, čo predstavuje podiel 94 % zo zisteného počtu prípadov zostávajúcej kriminality a 40 % z celkového počtu objasnených trestných činov. Keďže bol najčastejšie páchaným trestným činom v rámci zostávajúcej kriminality trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ, ktorý je prečinom a vedie sa o ňom skrátené vyšetrenie podľa § 202 TP, vysoká miera objasnenosti zostávajúcej kriminality vychádza práve z dĺžky trvania skráteného vyšetrenia, ktoré treba spravidla skončiť do dvoch mesiacov od vznesenia obvinenia. Pod vplyvom alkoholu bolo spáchaných dokopy 42 221, čo predstavuje podiel 13 % z celkového počtu zistených trestných činov. Dominujúca kriminalita spáchaná pod vplyvom alkoholu bola zostávajúca kriminalita s počtom 35 015, čo predstavuje podiel 83 % z celkového počtu trestných činov spáchaných pod vplyvom alkoholu, zohľadňujúc trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ. Predmetný trestný čin vo svojom normatívnom znení upravuje vplyv návykovej látky, ktorá je schopná nepriaznivo pôsobiť na fyzické alebo psychické vlastnosti človeka. Pod vplyvom drog bolo za sledované obdobia spáchaných 1 150 trestných činov. Z hľadiska spôsobenej škody zreteľne dominuje ekonomická kriminalita a to najmä daňové trestné činy a trestné činy proti mene (§ 270–280 TZ) a zároveň aj trestné činy podvodu (§ 221 a nasl. TZ). Za sledované obdobia jej výška dosiahla sumu 3 048 728 eur, čo predstavuje takmer 16-násobok škody spôsobenej zostávajúcou kriminalitou. Páchateľmi boli vo veľkej väčšine muži (90 %).¹⁹ V prvom rade treba za sledované obdobie negatívne hodnotiť neustále narastajúcu trestnú činnosť. Počas prvého sledovaného obdobia miera zistenia spáchaných trestných činov predstavovala 17 000 trestných činov v priemere za mesiac. Na druhej strane, počas tretieho sledovaného obdobia miera zistenia spáchaných trestných činov predstavovala 21 500 trestných činov v priemere za mesiac. Možno konštatovať, že ani samo vyhlásenie núdzového stavu, prísnejšie trestanie či rozširujúce sa ochorenie nebránilo a ani neodradilo páchateľov od trestnej činnosti. Stúpajúca tendencia páchania trestnej činnosti vychádza z trestnej politiky štátu, ktorá nedostatočne naplňa základné funkcie trestného práva, a to najmä funkciu preventívnu. Posilnenie oboch zložiek preventívnej funkcie by docielilo pokles tendencie páchania trestnej činnosti. Dostatočnými preventívnymi opatreniami by sa potenciálnym páchateľom sťažilo páchanie trestnej činnosti a už odsúdeným páchateľom by sa ukázala správna cesta, aby sa poučili zo svojho protiprávneho konania. Z obsahového zamerania prevencie je nevyhnutné spomenúť sociálnu, situačnú aj viktimačnú prevenciu. Z hľadiska sociálnej prevencie, ktorá je zameraná na širokú verejnosť, kladieme dôraz na prednášky, články, vytváranie pracovných príležitostí aj na reklamy

na boj proti kriminalite. Z hľadiska situačnej prevencie je nevyhnutné využívanie rôznych organizačno-technických zariadení ako sú kamerované záznamy, signalizácie a hliadky, ktoré menej sofistikovaných páchateľov dokážu odradiť od trestnej činnosti. Viktimačná prevencia zameraná na obeť kriminality využíva prostriedky, ako je právne poradenstvo, sociálne a psychologické poradenstvo a to s cieľom, aby sa osoby nestávali obeťami trestných činov. V kontexte analyzovaných trestných činov poukazujeme hlavne na trestný čin podvodu podľa § 221 TZ, kde sú obeťami osoby, ktoré boli uvedené do omylu alebo ich omyl bol využitý na obohatenie seba alebo iného a zároveň konaním páchateľa bola spôsobená aspoň malá škoda na cudzom majetku. (suma prevyšujúca 266 eur).

2.1 Aplikačný problém trestnosti, resp. beztrestnosti šírenia koronavírusu

Platný Trestný zákon zakotvuje v § 163 úmyselný trestný čin šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby a v § 164 nedbanlivostný trestný čin šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby. Ide o ohrozovací trestný čin, ktorý je dokonaný už tým, že páchateľ spôsobí alebo zvýši nebezpečenstvo zavlečenia alebo rozšírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby. Otázkou a súčasne aplikačným problémom však ostáva, ktoré nebezpečne nákazlivé ľudské choroby za ne možno považovať. Taxatívny výpočet chorôb, ktoré sa považujú za nákazlivé ľudské choroby je obsahom vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SSR č.105/1987 Zb., ktorá bola vydaná na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 195 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. účinného do 31. decembra 2005. Koronavírus známy ako COVID-19 logicky jej súčasťou nie je, keďže jeho prvý prípad bol identifikovaný v decembri 2019 v Číne. Súčasný Trestný zákon už spomenuté splnomocňovacie ustanovenie neobsahuje a preto možno považovať vyhlášku č.105/1987 Zb. za neaplikovateľnú, pretože nemá oporu v žiadnom právnom predpise. Usmernenie Generálnej prokuratúry SR z 19. 3. 2020, IV/1 Spr 194/20/1000-1 sa týka šírenia koronavírusu COVID-19, ako reakcia na krajskými prokurátormi signalizované problémy s právnou kvalifikáciou podozrivého konania fyzických osôb v súvislosti so šírením koronavírusu COVID-19, ktoré boli pozitívne testované na koronavírus COVID-19 alebo u nich bolo podozrenie z infikovania koronavírusom COVID-19. Vzhľadom na uvedené a s cieľom jednotného postupu prokurátorov v trestnom konaní bolo vydané usmernenie Generálnej SR, ktorého podstatou je po začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 TP pre trestný čin šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby podľa § 163 alebo § 164 TZ, pribrať do konania znalca z odboru zdravotníctva a farmácie, z odvetvia hygieny a epidemiológie, na posúdenie choroby pre účely § 163 a § 164 TZ. Množstvo odôvodnení rozhodnutí trestných, ale aj civilných súdov, však automaticky subsumuje pod nebezpečnú nákazlivú ľudskú chorobu aj ochorenie COVID-19.²⁰

¹⁹ Súdna štatistika. [online]. [cit. 2022.04.27] Dostupné z: <https://web.ac-mssr.sk/sudna-statistika/>

²⁰ Pozri rozsudok Krajského súdu Trnava z 1. 4. 2021, sp. zn. 6To/

Naopak česká právna úprava v nariadení vlády č. 453/2009 Sb. ustanovuje, čo sa považuje aj za nákazlivé ľudskej choroby podľa § 152 a § 153 Trestného zákonníka č. 40/2009 Sb. Zároveň český Trestný zákonník č. 40/2009 Sb. v § 154 obsahuje spoločné ustanovenie pre nákazlivé ľudskej choroby, ktoré je zároveň splnomocňovacím ustanovením na vydanie nariadenia vlády, v ktorom vláda ustanoví, čo sa za nákazlivú ľudskú chorobu považuje. V marci 2020 bol na rokovanie vlády Českej republiky predložený návrh na zaradenie ochorenia COVID-19 do zoznamu nákazlivých ľudských chorôb. V súčasnosti je v Českej republike COVID-19 súčasťou nariadenia vlády č. 453/2009 Sb. a je zaradený medzi nákazlivé ľudskej choroby na účely Trestného zákonníka č. 40/2009 Sb.

Za žiadúce preto považujeme prijatie obdobného právneho predpisu aj v Slovenskej republike, ktorý by reguloval výpočet nebezpečných nákazlivých ľudských chorôb s cieľom vyhnúť sa mylným trestným konaniam voči osobám stíhaným za trestný čin šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby a odbremenenie znalcov z odboru zdravotníctva a farmácie, odvetvia hygieny a epidemiológie na posúdenie choroby pre účely § 163 a § 164 TZ.

Hmotnoprávny inštitút aplikovateľný na dokonaný trestný čin šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby podľa § 163 TZ je účinná ľútosť. Jej účelom je ochrana spoločenských záujmov, ktorá je nadradená nad záujem trestne stíhať páchatel'a. Keďže sa inštitút účinnej ľútosti týka len trestných činov taxatívne enumerovaných v Trestnom zákone, vrátane trestného činu šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby podľa § 163 TZ, nejde o všeobecný dôvod zániku trestnosti. Nevyhnutnou podmienkou na aplikáciu účinnej ľútosti je dobrovoľné rozhodnutie páchatel'a škodlivý následok trestného činu zamedziť (resp. zabrániť jeho vzniku) alebo napraviť ale-

bo dobrovoľné rozhodnutia páchatel'a urobiť oznámenie orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru v čase, keď sa škodlivému následku trestného činu mohlo ešte zabrániť.

Záver

S vyhláseným núdzovým stavom v Slovenskej republike prevládala situácia, ktorá bola pre obyvateľstvo nepoznaná a nepredvídateľná. Ako prínos považujeme prehodnotenie právnej úpravy vo vzťahu k spáchaným trestným činom za krízovej situácie. Reflektujúc aplikačné problémy súvisiace s použitím kvalifikačného znaku „spáchanie trestného činu za krízovej situácie“ bolo docielené, aby boli prísnejšie trestané len tie trestné činy, u ktorých existuje príčinná súvislosť ich spáchania s vyhláseným núdzovým, resp. výnimočným stavom.

Možno konštatovať, že počas troch období vyhlásenia núdzového stavu v Slovenskej republike dominovala majetková trestná činnosť, a to najmä krádež vlámaním podľa § 212 ods. 1 písm. b) a krádeže ostatné (vecí z áut, vecí z iných objektov, vecí na pozemku, krádeže vreckové). Tendencia trestnej činnosti ako celku je však výrazne stúpajúca.

Stále pretrvávajúcím nedostatkom je riešenie prípadov trestného činu šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby a samotného ochorenia COVID-19. Neexistencia právneho predpisu, ktorý by ochorenie COVID-19 subsumoval pod nebezpečné nákazlivé ľudskej choroby vyvoláva v praxi aplikačné problémy a nadmerné zaťažovanie znalcov z odboru zdravotníctva a farmácie, odvetvia hygieny a epidemiológie. Aj napriek uvedenému nedostatku je v rozhodovacej praxi zaužívané posudzovanie ochorenia COVID-19 ako nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby.²¹

19/2021; uznesenie Krajského súdu Košice z 12. 6. 2020, sp. zn. 8CoP/124/2020; uznesenie Krajského súdu Bratislava z 30. 11. 2020, sp. zn. 1S/216/2020.

²¹ Pozri uznesenie Krajského súdu v Nitrez 13. 10. 2021, sp. zn. 2To/55/2021.